

УДК 343.85 343.973

ОРГАНИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ ОКРЕМИМ ЗЛОЧИНАМ СЛУЖБОВИХ ОСІБ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олексій КРИЖАНОВСЬКИЙ,

начальник відділу міжнародних зв'язків
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

SUMMARY

The author considers the role and value of internal Affairs bodies in the prevention of certain types of crimes committed in the sphere of entrepreneurial activity. It focuses on the specific area of activity of internal Affairs bodies – operatively-search activity and the value of the units of the organization for combating economic crimes in the prevention of crimes committed by officials of subjects of economic and entrepreneurial activity.

Key words: entrepreneurial activity, crimes in the sphere of entrepreneurial activity, the bodies of internal Affairs, prevention of crimes, official persons of the subjects of entrepreneurship.

АНОТАЦІЯ

У статті автор розглядає питання ролі та значення органів внутрішніх справ у запобіганні окремим видам злочинів, учинюваних у сфері підприємницької діяльності. Акцентується увага на специфічному напрямі діяльності органів внутрішніх справ – оперативно-розшуковій діяльності – і значенні підрозділів ДСБЕЗ у запобіганні злочинам, учинюваним службовими особами суб'єктів господарської та підприємницької діяльності.

Ключові слова: підприємницька діяльність, злочини у сфері підприємницької діяльності, органи внутрішніх справ, запобігання злочинам, службові особи суб'єктів підприємництва.

Постановка проблеми. У результаті соціально-політичних змін, що відбулися в Україні в останні роки, органи внутрішніх справ залишилися фактично єдиним відомством, що здійснює превентивну роботу, кінцева мета якої – недопущення вчинення злочинів, усунення можливості їх учинення. Нормативно-правовою основою цієї діяльності є Закон України «Про міліцію», відповідно до якого один із основних обов'язків міліції – запобігання і припинення злочинів та адміністративних правопорушень, а також виявлення обставин, що сприяють їх учиненню, уживання заходів щодо їх усунення; Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», що визначає запобігання злочинам, а також виявлення осіб, котрі готують їх учинення; кримінально-процесуальне законодавство; Положення про Державну службу боротьби з економічними злочинами Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) України та низка інших.

Система заходів, спрямованих на запобігання злочинності у сфері підприємницької діяльності, має визначену специфіку, зумовлену особливостями цього соціально-негативного явища. Оскільки оперативно-розшуковим службам органів внутрішніх справ згідно з покладеними на них завданнями приділяється особлива роль у системі загальних профілактичних заходів злочинності цього виду, ми під час розгляду цієї проблеми вважаємо за необхідне особливу увагу приділити вдосконаленню оперативно-розшукових заходів запобігання зловживанням у зазначеній сфері. До речі, як показали результати аналізу практики діяльності підрозділів ДСБЕЗ, саме вони є найбільш ефективними. К.В. Антонов, І.П. Козаченко та В.А. Лукашов відзначають, що запобігання злочинності оперативно-розшуковими заходами – досить діючий і перспективний напрям діяльності органів внутрішніх справ [1, с. 11]. Він дає змогу досягти поставлених цілей у стислі терміни, з меншими матеріальними втратами, забезпечує надійне запобігання шкідливим наслідкам злочинів, звужує сферу застосування заходів кримінального пока-

рання. На нашу думку, у перспективі значення оперативно-розшукових заходів ДСБЕЗ у запобіганні та припиненні зловживань у сфері підприємництва істотно зростає. Практика діяльності останніх 3–5 років цієї служби була підтвердженням цього, оскільки кількість злочинів, виявлених на стадії готування, зростала, відповідно, і зроста й кількість злочинів, яким запобігли. Однак із прийняттям КПК України ситуація змінилася, і не на краще. Оперативні працівники ДСБЕЗ, як й інших оперативних служб, суттєво обмежені в проведенні оперативно-розшукової діяльності, виявленні злочинів у сфері господарювання, а підрозділи піддаються необґрунтованому скороченню.

Актуальність теми. Питанням кримінально-правового та кримінологічного запобігання злочинам у сфері підприємницької й іншої господарської діяльності присвячені роботи багатьох учених. Проблемам запобігання цим небезпечним явищем присвячені роботи видатних вітчизняних та іноземних науковців: П.П. Андрушка, Л.С. Берзіна, Б.В. Волженкіна, І.А. Гельфанда, А.А. Герцензона, Л.М. Давиденка, О.О. Дудорова, Б.В. Здравомислова, А.К. Квіцинія, В.Ф. Кириченка, А.І. Кирпичникова, М.Й. Коржанського, Н.П. Кучерявого, М.І. Мельника, Ю.І. Ляпунова, Г.М. Міньковського, Г.К. Мішина, П.П. Михайленка, О.Я. Светлова, А.М. Траїніна, В. Рейсмана, Х. Тама, С. Якобі та інших. Однак значна частина робіт із цієї проблеми має загальнотеоретичну спрямованість, за винятком досліджень О.О. Дудорова, який розглядає кримінально-правові й кримінологічні проблеми злочинності у сфері господарської діяльності.

Мета статті полягає у визначенні місця та ролі органів внутрішніх справ у запобіганні окремим злочинам, учинюваним у сфері підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організаційною формою протидії злочинності у сфері економічної діяльності, у тому числі у сфері підприємництва, на території України є система спеціалізованих підрозділів, очолюваних Департаментом ДСБЕЗ МВС України та

регіональних управлінь ДСБЕЗ. Як основні завдання служби ДСБЕЗ МВС України були визначені такі: своєчасне припинення злочинів у галузі економіки та запобігання їм; аналіз і прогнозування криміногенних процесів, що відбуваються у сфері економіки та своєчасне інформування про них органів державної виконавчої влади; виявлення і припинення фактів приховування прибутків від оподаткування, за які передбачена кримінальна відповідальність; виявлення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень у галузі економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення [2]. Незважаючи на скасування цього положення, служба ДСБЕЗ продовжує існувати й виконувати ці завдання на фоні реформування системи органів внутрішніх справ.

Разом із тим аналіз стану запобіжної роботи свідчить про те, що на сьогодні підрозділами служби ДСБЕЗ запобіганню злочинності у сфері підприємницької діяльності приділяється недостатня увага. Причина сформованої ситуації, можливо, загальна для запобіжної діяльності, оскільки всі зусилля правоохоронних органів головним чином спрямовуються на припинення й розкриття конкретних злочинів. Зрозуміло, це не може не відбитися на ефективності запобіжної діяльності. Свідченням тому є постійне зростання кількості вчинених зловживань та інших службових злочинів у сфері підприємницької діяльності. Однак вітчизняна кримінальна політика більше має на цей час популістський і політично-зумовлений характер, ніж спрямовується на запобігання конкретним видам злочинів.

Для зменшення кількості зловживань та інших службових злочинів, учинюваних у сфері підприємницької діяльності, на нашу думку, необхідно здійснити такі заходи: а) перегляд і відповідне корегування чинного законодавства України (Конституція України, закони України, що визначають і упорядковують діяльність правоохоронних органів, які взаємодіють із МВС України в запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності); б) законодавче визначення чітких функцій підрозділів ДСБЕЗ після їх реформування й реформування фіскальної служби, зміни критеріїв оцінювання їхньої діяльності в протидії злочинам у сфері господарської та підприємницької діяльності; в) відпрацювання системи й механізмів демократичного цивільного контролю над органами внутрішніх справ України, що здійснюють виявлення та розкриття й розслідування злочинів у сфері підприємницької діяльності.

Для забезпечення реалізації зазначених пропозицій необхідно внести відповідні зміни й до КПК України, деяких інших законів України, зберегти до підслідності МВС України склади злочинів, що вчиняються у сфері господарювання. Також, як уже зазначалося раніше, можна провести декриміналізацію окремих злочинів у сфері господарської діяльності невеликої та середньої тяжкості (частково це уже зроблено, але кількість злочинів лише зросла).

Отже, запровадження цих рекомендацій і пропозицій може стати підґрунтям для розробки та затвердження в установленому порядку напрямів реформування правоохоронних органів України, зокрема МВС України та Державної фіскальної служби (далі – ДФС) України. Усе це надасть можливість досягти суттєвого прогресу на шляху виконання взятих Україною зобов'язань перед європейськими інституціями й забезпечити конституційні права і свободи громадян нашої держави, які займаються підприємницької діяльністю, і тих, хто є споживачами продукції підприємництва.

Специфіка організації запобігання злочинності у сфері підприємництва в Україні виявляється в тому, що різні

аспекти цієї роботи покладені на різні правоохоронні органи. Така ситуація викликає необхідність, з одного боку, досить чітко розмежувати компетенцію та відповідальність різних суб'єктів у вирішенні загального завдання протидії злочинності у сфері господарської діяльності та її частки – підприємництва, а з іншого – визначити найбільш ефективні напрями спільної діяльності щодо зниження рівня економічної злочинності як загалом, так і її окремих видів.

Аналіз практики й матеріалів проведених наукових досліджень економічної злочинності показує, що основними формами координації діяльності суб'єктів запобігання злочинам службових осіб у сфері підприємницької діяльності є такі: 1) спільне визначення стратегії боротьби зі зловживаннями та злочинами службових осіб у сфері підприємницької діяльності, розробка й реалізація державних і регіональних програм щодо виявлення і припинення цих злочинів; 2) створення й систематичне поповнення об'єднаного банку даних, що забезпечує надходження необхідної оперативної інформації та її ефективне використання з метою виявлення й документування злочинної підприємницької діяльності; 3) розробка та проведення спільних оперативно-тактичних операцій щодо припинення найбільш небезпечних виявів організованої злочинності у сфері підприємницької діяльності (особливо контрабанди піддакцизних товарів і їх нелегального продажу, що стали найбільш актуальними останні півтора року); 4) систематичне вивчення особливостей злочинної діяльності службових осіб у сфері підприємництва, появи нових її форм для своєчасного поповнення арсеналу засобів виявлення та розкриття вчинених злочинів; 5) виявлення причинного комплексу, що сприяє вчиненню злочинів службових осіб у сфері підприємницької діяльності, і визначення заходів, які забезпечують їх нейтралізацію.

Зазначені стратегічні основи взаємодії є базою організації та проведення систематичних конкретних, спільних заходів щодо виявлення і припинення злочинів у сфері підприємницької діяльності. Одним із найбільш важливих завдань при цьому є збір інформації про лідерів нелегального бізнесу, «тіньової економіки», організаторів і координаторів злочинних груп. Ці заходи повинні бути спрямовані передусім на боротьбу з організованими формами злочинного підприємництва, виявлення, запобігання й припинення протиправної діяльності стійких груп, що діють на стику загальнокримінальної та економічної злочинності. Оперативно-розшукові заходи з урахуванням сучасної специфіки злочинності повинні бути націлені на виявлення й оперативну перевірку корумпованих осіб, зайнятих у сфері підприємницької діяльності, ліцензування, розміщення та використання інвестицій, проведення приватизаційних процесів тощо.

Ефективною організаційною формою проведення міжвідомчих запобіжних заходів є створення спільних слідчо-оперативних груп. Крім роботи з конкретними оперативними і кримінальними справами щодо підприємців і злочинних організацій, які діють у сфері підприємницької діяльності, і їх корумпованих зв'язків, учасники цих груп повинні забезпечувати проведення перевірок діяльності господарських структур різних форм власності з метою виявлення різних зловживань. У цій ситуації необхідне проведення заходів у взаємодії з органами державного фінансового контролю, які, згідно з установленим законодавством України щодо розмежування функцій і повноважень, покладених на Рахункову палату України, Національний банк України, Міністерство фінансів України (Головне управління державного казначейства й Контрольно-ревізійне управління), DFS України, Державні кредитні установи, вносять у Національний банк

подання на позбавлення ліцензії за вчинення банківських операцій тощо. Відповідні завдання та функції казначейства передбачені в Положенні про державне казначейство. Увага учасників спільних слідчо-оперативних груп повинна бути також націлена на здійснення оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення і припинення незаконних операцій, у тому числі зовнішньоекономічних, що забезпечують перерахування за кордони України великих коштів, придбаних злочинним шляхом і призначених для фінансування протиправної діяльності.

Однак тільки створення оперативно-слідчих груп щодо виявлення та розслідування злочинів, учинених у сфері підприємницької діяльності, і визначення стратегії й тактики їхньої діяльності недостатньо. Видається необхідним у цієї ситуації визначити коло суб'єктів профілактики з урахуванням взаємодії, з якими варто проводити заходи щодо усунення причин та умов, що сприяють учиненню таких злочинів. Цей напрям діяльності правоохоронних органів не закріплений у чинному КПК України, як це було в КПК 1961 року. Тут насамперед варто звернутися до спеціальної нормативної бази. Так, Указом Президента України «Про забезпечення взаємодії державних органів у боротьбі з правопорушеннями в сфері економіки» Урядові України була доручена розробка єдиної системи обліку виявлених злочинів та адміністративних правопорушень у сфері економіки й уживання необхідних заходів, із 2012 року створено єдину систему реєстрації злочинів ЄРДР (Єдиний реєстр досудових розслідувань). На державні органи виконавчої влади України, а також на Національний банк України покладено обов'язок негайного інформування правоохоронних органів про виявлені правопорушення у сфері економіки. Від Міністерства фінансів України й ДФС України Президент зажадав забезпечувати неухильне виконання законів про виділення на вимогу правоохоронних органів фахівців для участі в перевірках і ревізіях за матеріалами кримінальних справ про правопорушення у сфері економіки. Цей Указ зобов'язав Генерального прокурора України посилити нагляд за законністю заходів, ужитих щодо виявлених злочинів і адміністративних правопорушень у сфері економіки й спрямованих на усунення причин та умов, що сприяють їх учиненню.

З урахуванням викладеного, на нашу думку, варто виділити суб'єктів взаємодії в діяльності щодо запобігання зловживанням та іншим злочинам у сфері підприємницької діяльності. Одним із таких суб'єктів донедавна було Міністерство по антимонопольній політиці і підтримці підприємництва. Воно здійснювало такі повноваження: а) контроль за дотриманням антимонопольних вимог під час створення, реорганізації й ліквідації суб'єктів господарської (та підприємницької) діяльності, зокрема, у процесі комерціалізації, приватизації й розукрупнення державних підприємств, що займають домінуюче становище на ринку; б) розробка та здійснення заходів, спрямованих на запобігання недобросовісній конкуренції; в) надання суб'єктам господарської й підприємницької діяльності обов'язкових для виконання розпоряджень про неприпустимість порушень антимонопольного законодавства; г) здійснення контролю за процесом створення, злиття, перетворення різних союзів, асоціацій, концернів, холдингових компаній, міжгалузевих, регіональних та інших форм об'єднання підприємств, акціонерних товариств; д) підготовка висновків на надані проекти рішень про створення, реорганізацію й ліквідацію підприємств, а також плани приватизації державних і комунальних підприємств, що займають домінуюче становище на товарних ринках; е) прийняття рішень про примусовий поділ суб'єктів господарської та підприємницької діяльності, що займають домінуюче становище на ринку; ж) унесення у відповідні

органи влади та місцевого самоврядування пропозицій щодо введення обов'язкового ліцензування, заборони і призупинення експортно-імпорتنих операцій суб'єктів господарської та підприємницької діяльності у випадку порушень ними антимонопольного законодавства. На сьогодні в умовах політичної нестабільності, здійснення непродуманих і шкідливих для вітчизняної економіки реформ, передачі під контроль зарубіжним компаніям стратегічних секторів економіки, скасування важливих законодавчих положень, що врегульовували господарську та підприємницьку діяльність, перелічені функції зависли. Усе це означає одне: очікувати позитивних результатів від економічних реформ в Україні було б наївно.

Варто зазначити, що з метою оперативної розробки злочинних формувань, що діють у сфері підприємництва й економіки загалом, які використовують закордонні зв'язки, істотно користь можуть надаати можливості Служби зовнішньої розвідки. Згідно із Законом України «Про зовнішню розвідку», це відомство забезпечує вирішення таких основних завдань: 1) забезпечення Президента й Уряду України розвідувальною інформацією, необхідною для прийняття рішень у політичній, оборонній, науково-технічній, економічній галузях; 2) забезпечення умов, що сприяють успішній реалізації політики у сфері безпеки; 3) сприяння економічному розвитку, науково-технічному прогресові й військово-технічному забезпеченню безпеки України.

У ході проведення цієї діяльності нерідко виявляється інформація про діяльність українських злочинних угруповань на території іноземних держав, про матеріали, що характеризують українські та українсько-європейські, українсько-американські кримінальні структури, якими володіють правоохоронні органи закордонних держав, про вияви транснаціональної злочинної діяльності за участю лідерів українського криміналу. Тому необхідно забезпечити систематичне надходження подібної інформації в оперативні підрозділи МВС України.

Для органів внутрішніх справ має значення взаємодія з митними підрозділами у складі ДФС України, головними завданнями якої є забезпечення в межах своєї компетенції економічної безпеки держави, боротьба з контрабандою, порушеннями митних правил, економічними злочинами, у тому числі й злочинами у сфері підприємництва, податковими правопорушеннями. Це питання докладно розглядається, зокрема, у Законах України: «Про державне регулювання виробництва і торгівлю спиртом етиловим, коньячним і плодovým, алкогольними напоями та тютюновими виробами» (1995), «Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби» (1995), «Положення про порядок контролю за зберіганням, відпуском і транспортуванням спирту етилового» (1996) – і відповідних відомчих наказів та інструкцій МВС України, Служби безпеки України, ДФС України.

Відповідно до чинного законодавства, митні органи ДФС України також наділені правом здійснення оперативно-розшукової діяльності з метою виявлення осіб, котрі підготовляють, здійснюють або вчинили протиправні діяння, визнані законодавством України злочином, проведення дізнання по яких зараховано до компетенції митних органів. У зв'язку з цим підрозділи органів внутрішніх справ повинні здійснювати в тісній взаємодії з органами митного контролю ДФС України заходи щодо реалізації, зокрема, таких функцій, безпосередньо спрямованих на боротьбу з організованими формами злочинності у сфері підприємницької діяльності, як виявлення, припинення й розкриття фактів контрабанди та корупції.

Необхідно забезпечити взаємодію контролюючих і правоохоронних органів у запобіганні незаконному ввозу й

вивозу валюти. Питання координації запобіжної діяльності також розглядалися Генеральною прокуратурою, про що свідчить указівка «Про посилення координації і взаємодії у боротьбі зі злочинністю і порушеннями законів у сфері зовнішньоекономічної діяльності». Під час проведення оперативно-розшукових заходів органи внутрішніх справ повинні взаємодіяти й із податковими органами ДФС України, що здійснюють контроль за дотриманням законодавства про податки і збори, правильністю вираховування, повнотою і своєчасністю сплати податків та інших обов'язкових платежів платниками податків, несуть відповідальність за вироблення й реалізацію податкової політики з метою забезпечення надходження в бюджеті всіх рівнів і позабюджетні фонди в повному обсязі податків та інших обов'язкових платежів, а також забезпечують державну політику в галузі виробництва й обороту етилового спирту й алкогольної продукції.

Відповідно до законодавства щодо забезпечення державної монополії на алкогольну продукцію, ДФС України здійснювала спеціальні виконавчі, контрольні й дозвільні функції із забезпечення державного контролю за виробництвом і обігом етилового спирту й алкогольної продукції, що дають велику частку в наповненні державного бюджету. На цей орган покладено також проведення експертизи й обстеження організацій для визначення їх відповідності вимогам, пропонованим до виробництва й обороту етилового спирту й алкогольної продукції, аналіз звітних і статистичних даних, розробка заходів щодо забезпечення контролю; участь в організації вчинення державного обліку і звітності щодо виробництва та реалізації спирту й алкоголю, участь у здійсненні міжнародного співробітництва в галузі виробництва й обороту алкогольної продукції.

Успішне проведення органами внутрішніх справ оперативно-розшукових заходів у сфері підприємницької діяльності неможливо без взаємодії з Державною інспекцією по захисту прав споживачів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Завдяки такій взаємодії контроль здійснюється як загалом за діяльністю на споживчому ринку, так і по окремих, найбільш важливих питаннях, зокрема за обігом алкогольної й тютюнової продукції. Принципи та форми взаємодії передбачено Указом Президента України «Про посилення державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів» (2001), ідентичні тим, на яких заснована координація правоохоронних органів. У якості принципів виступають рівність учасників у координаційній діяльності, самостійність кожного державного органа при виконанні погоджених рішень тощо. До форм взаємодії належать обмін інформацією, вивчення й поширення позитивного досвіду, проведення цільових заходів щодо виявлення порушень, установлення причин та умов, які сприяють порушенням, взаємне використання можливостей для підвищення кваліфікації працівників (проведення спільних заходів, конференцій тощо), розробка й затвердження погоджених планів взаємодії.

Важливість взаємодії в ході проведення оперативно-розшукових заходів щодо незаконного обігу спирту відзначена й у Положенні про порядок контролю за зберіганням, відпуском і транспортуванням спирту етилового (1996), відповідно, правоохоронні органи повинні взаємодіяти з транспортними органами під час здійснення контролю за переміщенням спирту по встановлених маршрутах.

Також є комплекс нормативних актів, що регламентують взаємодію органів, які здійснюють контроль за виробництвом і обігом алкогольної й тютюнової продукції та запобіжні заходи щодо порушень у цій сфері. Форми цієї

взаємодії – проведення спільних нарад, обмін інформацією, вивчення й поширення позитивного досвіду, організація спільних цільових заходів, розробка планів взаємодії, заходів щодо підвищення кваліфікації кадрів.

Дослідження матеріалів слідчої та судової практики, звітів і довідок по діяльності підрозділів МВС України й інших правоохоронних органів, аналіз експертних оцінок економістів, а також опитування співробітників оперативних (ДСБЕЗ) і слідчих підрозділів органів внутрішніх справ дали змогу не тільки вирішити методично важливе завдання підготовки заходів щодо протидії злочинності у сфері підприємницької діяльності, а й доповнити уявлення про причинний комплекс, що породжує цей вид злочинності.

Одним із основних напрямів запобігання злочинності у сфері підприємництва, як нам видається, має стати оперативно-тактичне прогнозування процесів, що відбуваються у сфері підприємництва, особливу увагу варто приділяти злочинності у сфері незаконного виробництва й обігу етилового спирту й алкогольної продукції. Такий прогноз повинен здійснюватися на основі комплексної системи систематичного збору інформації й аналізу оперативної та іншої інформації, що становить інтерес для протидії злочинності у сфері підприємництва. Ефективність цієї діяльності насамперед пов'язана з кількісними та якісними характеристиками інформації, що надходить із регіональних і територіальних підрозділів внутрішніх справ, які, маючи достатні оперативні можливості, здатні одержувати адекватну інформацію про негативні процеси, що відбуваються в організованій злочинності. В узагальненому вигляді такі дані можуть мати значення і для законотворчої діяльності. Одержувати необхідну інформацію можна в процесі проведення різних цільових перевірочних заходів, у тому числі й за участю працівників різних державних контролюючих органів і громадськості. При цьому найбільший ефект досягається тоді, коли вони проводяться оперативними співробітниками разом із працівниками податкової й митної служб ДФС України.

Оперативно-тактичні прогнози залежно від масштабів розв'язуваних завдань запобігання, розкриття злочинів, учинених організованими формуваннями, можуть бути розраховані на різний період часу (існують довгострокові й короткострокові прогнози). На базі довгострокових прогнозів готуються програми спеціалізації й тактичні рекомендації для оперативних підрозділів, що здійснюють протидію злочинності у сфері підприємницької діяльності. Значення оперативно-тактичного прогнозування полягає в тому, що дає змогу вчасно вжити випереджальні заходи, що спрямовані на таке: зміцнення оперативних позицій на конкретних об'єктах, у державних органах, криміногенному середовищі; використання можливостей оперативно-пошукових і оперативно-технічних підрозділів; своєчасне ознайомлення оперативних працівників із можливими прийомами використання в злочинних цілях наявних недоліків в економічному і правовому механізмі.

З метою своєчасного навчання оперативних співробітників способів виявлення розглянутих злочинів і осіб, котрі їх учиняють, необхідно на основі вивчення й аналізу оперативних даних, матеріалів раніше розслідуваних аналогічних кримінальних справ та інших зведень скласти меморандуми, готувати узагальнені довідки з описом можливих способів використання злочинцями наявних недоліків в економічному і правовому механізмі для досягнення злочинних задумів.

Висновки. Усе вищезазначене, на нашу думку, дасть змогу підрозділам служби ДСБЕЗ не тільки володіти інформацією, що адекватно відображає негативні процеси, котрі відбуваються у сфері підприємницької злочинності,

і вживати випереджальні заходи, а й на основі прогнозу створювати умови, що виключають або утруднюють учинення злочинів в організованих формах, або забезпечувати своєчасне їх розкриття. Вихідними даними для здійснення заходів щодо припинення злочинів у сфері підприємницької діяльності можуть бути інформація, отримана в процесі проведення оперативних розробок, а також результати аналізу злочинності у сфері підприємницької діяльності на визначеній території, у тому числі зведення про активізацію в цій сфері злочинної діяльності організованих формувань, що має регіональний характер. Розкриваючи питання індивідуальної профілактики щодо осіб, котрі вчиняють злочини у сфері підприємницької діяльності, варто зазначити, що найбільший ефект таких заходів досягається в процесі оперативних розробок осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів у сфері підприємницької діяльності. Тим часом головним напрямом діяльності органів внутрішніх

справ у сфері підприємницької діяльності, як і раніше, є виявлення й усунення факторів, що породжують злочинність службових осіб у сфері підприємницької діяльності.

Список використаної літератури:

1. Лукашов В.А. О некоторых морально-этических аспектах оперативно-розыскной деятельности / В.А. Лукашов // Законность, оперативно-розыскная деятельность и уголовный процесс: материалы Международной научно-практической конференции / под ред. О.М. Латышева, В.П. Сальникова. – СПб.: Санкт-Петербургская академия МВД России, 1998. – Ч. 1. – 1998.

2. Положення про державну службу боротьби з економічною злочинністю, затверджене Постановою Верховної Ради України «Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю» від 05.07.1993 № 510 (зі зм. та доп.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.